

Irena Kraševac

“Društvo umjetnosti u Zagrebu razašilje ovih dana svoje pozive. Preporučujemo ovo društvo osobito našem svećenstvu, koje će u njemu imati pouzdana i nesebična posrednika kada bude kakovih umjetnina za crkve kupovati. Društvo će uzimati osobiti obzir na religioznu umjetnost i potrebe crkvene tako da će se po društvu za crkvu i kuću moći dobiti liepa solidna i jeftina roba. Ono će osobito ići za tim da domaće obrtnike potakne na liep i valjan rad, da im pribavi uzoraka, da valjana radnika preporuči. Društvo će mnogo ići za tim, da spasi i uzdrži domaći obrt, da ga uzčuva u starodavnoj svojoj valjanosti. I tu će društvo osobito u svećenstvu tražiti a sigurno i naći kripku podporu.”¹

Europska povijest umjetnosti svojim je ponajvećim dijelom povijest sakralne umjetnosti - od ranokršćanskih bazilika, preko veličanstvenih romaničkih i gotičkih katedala, renesansnih lijepih Madona, bujnih baroknih oltara do primjera cjelovitog umjetničkog djela, sklada arhitekture, slikarstva i kiparstva devetnaestostoljetnih crkava, spomenemo li samo nasumce redane asocijacije. Dva su primjera sakralne arhitekture odavna ušla i u

IZLOŽBA PUNA POZITIVNIH IZNENAĐENJA

Novija sakralna umjetnost

Klovićevi dvori, 28.2.-30.4.2006.

Autori izložbe: Željka Čorak, Vesna Kusin,

Tonko Maroević, Ivan Oštrić, Ive Šimat Banov

Likovni postav: Mario Beusan

umjetničke preglede dvadesetog stoljeća, Gaudijeva Sagrada familia i Le Courbusierova crkva u Ronchampu. Analogno duhu vremena i slabljenju zanimanja za religioznost koje se proteže gotovo cijelim dvadesetim stoljećem, proričena su djela sakralne tematike. To su danas opća mjesta povijesti umjetnosti. Ali, crkve su se i nadalje podizale i opremale, a umjetnici su stvarali djela sakralne tematike i neovisno o njima.

Izložba *Novija sakralna umjetnost* problematizira upravo tematiku novopodizanja i opremanja crkvenih prostora u Hrvatskoj te radeve sakralne tematike nastale u umjetničkim atelijerima nevezano uz crkvene narudžbe. Kako spojiti naručitelja (čitaj crkvu) i potencijalnog izvođača (čitaj umjetnika) kako bismo u povijesnoumjetničkom nasljeđu ostavili trajni trag svoga vremena? Veliki je jaz nastao između crkve i umjetnosti proteklih desetljeća i nije ga lako premostiti. Ova izložba nudi moguća rješenja i premosnice, a svjedoči i nekim sjajnim realizacijama.

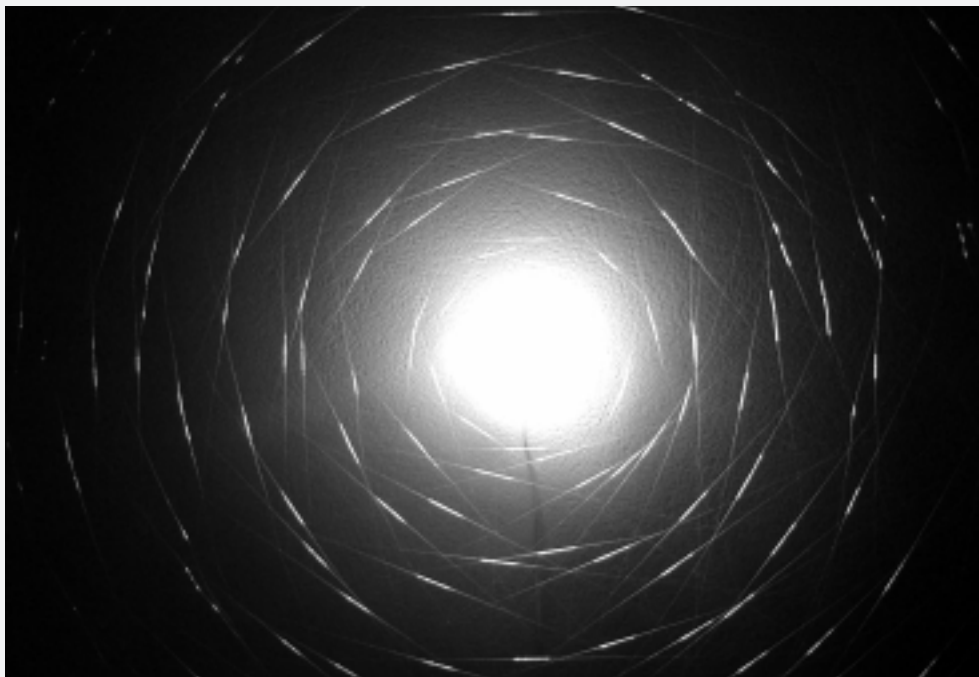
Započnimo s arhitekturom. Okružuje nas mnogo loših primjera. Pritom je neimaština

¹ Društvo umjetnosti u Zagrebu, *Katolički list*, 5, 30.1.1879., 39.

samo slab izgovor za neukus, jer brojne novodobne hrvatske crkve prije podsjećaju na ras-košna tajkunska boravišta (sakralni populistički kičeraj) nego na posvećeni prostor. Autor arhitektonskog dijela izložbe Ivan Oštrić navodi poraznu činjenicu da je u proteklom razdoblju od petnaestak godina, između tristotinjak podignutih sakralnih objekata, moguće izdvojiti jedva desetak zrelih ostvarenja, tek nešto više od tri posto! U poplavi općeg neukusa i jeftinih materijala kao svijetli primjeri ističu se novopodignute crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Škabrnji (arh. Igor Pedišić, 2005.), Sv. Josipa Radnika u šibenskim Ražinama (arh. Nikola Bašić, 1998.) i Sv. Mihajla na dubrovačkom Lapadu (arh. Penezić i Rogina, 1999.) te rekonstrukcija interijera crkve Sv. Jurja u Pagu (arh. Nenad Fabijanić, 1994.). Nije slučajnost da su sve podignute u mediteranskom krajoliku naslanjajući se na vjekovnu tradiciju građenja u kamenu, ali sa suvremenim i originalnim autorskim rukopisom.

Kojim djelima opremiti i oplemeniti sakralni prostor? Mogući odgovor nude slikarska, kiparska i dionica primijenjene umjetnosti. S povijesnoumjetničkog gledišta propitujući problem sakralnog i religioznog u umjetnosti, religije i umjetnosti, sakralnoga i umjetničkoga, te problem kiča u sakralnom, autori pojedinih izložbenih dionica, Tonko Maroević (slikarstvo), Ive Šimat Banov (kiparstvo) i Željka Čorak (primijenjena umjetnost) podsjećaju da hrvatska umjetnost ima jaku tradiciju i puno potencijala. Sve troje izvrsni su poznavatelji suvremene hrvatske likovne umjetnosti koja nastaje u umjetničkim atelijerima i na temelju višeslojnog propitivanja sakralne umjetnosti danas i ovdje odabiru brojna kvalitetna rješenja i potiču na toliko važan dijalog s crkvom.

Izdvojivši isključivo djela sakralne tematike iz opusa već poznatih i priznatih umjetnika, zaključujemo da kontinuitet doista postoji,

samo su pojedina djela ostala nepoznata i nedovoljno saživljena s cjelokupnim korpusom hrvatske umjetnosti. Religiozne teme slikali su Prica i Murtić, Šimunović i Šohaj, Keser i Bućan. *Pietà* Nives Kavurić Kurtović i *Raspelo* Zlatana Vrkljana snažna su antologijska djela. Da sakralna i biblijska tematika nije strana mlađoj generaciji potvrđuju slike Matka Vekića, fotografije Sanje Bachrach i Marija Krištofića, Zlatka Čulara. Neobično jednostavna i suptilna svjetlosna je instalacija *Peterokut* Ivane Franke te kompozicija *Svijet svetoga Franje* Petra Dolića, recentni radovi koji bi se zasigurno mogli uklopiti u neku kapelu i postati paradigmom primjerenog suvremenog likovnog govora u sakralnom prostoru. Važna djela sakralne tematike nalaze se i u Galeriji grada Slavanskog Broda. To su, dakako, radovi Branka Ružića. Provjerenosti vrijednosti reprezentiraju djela Kuzme Kovačića, Ive Dulčića, Josipa Botterija Dinija, Krune Bošnjaka, Marije Ujević, Šime Vulasa. Raduju djela Mirjane Vodopije, Zvonimira Lončarića, Vaska Lipovca, Miroslava Šuteja, Vatroslava Kuliša i brojnih hrvatskih umjetni-

ka koji su pokazali svijetlu stranu sakralne umjetnosti u poplavi bezvrijednih i amaterskih radova koji, na žalost, rese naše crkve (kome li se pritom obraćaju i koliko uspijevaju prenijeti poruku duhovnosti, bila bi zanimljiva teme neke sociološke studije!).

Začudojuje pak činjenica da je većina djela na izložbu pristigla iz privatnih zbirki ili iz vlasništva autora i da još nisu našla put do posvećenog im prostora u Hrvatskoj. Umjetnine pak iz BiH već su u prostorima franjevačkih samostana Bosne Srebrene i Širokog Brijega te tamošnjim crkvama. Govori li nam to o prosvijećenosti tamošnjih naručitelja? Mogući odgovor nudi nam Željka Čorak konstatacijom da je "suvremen, otvoren, prosvijećen crkveni investitor - za razliku od nekadašnje u prosjeku visoke, a nerijetko vrhunske intelektualne razine - danas prava rijetkost". Izložba neupitno potvrđuje da kvalitetnih djela ima, treba im samo prokrciti put. Možda bi trebalo ponoviti gornji oglas od prije više od stotinu godina.